Овдійчук Віта Анатоліївна
аспірантка,
спеціальність 011 «Освітні педагогічні науки»,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'янчука»

Науковий керівник:
Мельничук Лілія Борисівна
к.пед.н., доцент кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'янчука»

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ

У зв'язку з реформою освіти, впровадженням Концепції Нової української школи, перед сучасним педагогом постає необхідність переосмислення змісту навчальних дисциплін та методів їх навчання з метою розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти під час професійної діяльності, приміром в інформатичній освітній галузі. Адже серед наскрізьних умінь, які разом із ключовими компетентностями утворюють «Канву» розвитку учня», визначено і критичне мислення.

Сучасне суспільство потребує всебічно-розвинених фахівців, які вміють швидко і якісно вирішувати задачі повсякденного життя із застосуванням новітніх комп'ютерних технологій, приймати комплексні рішення, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здатні до самонавчання та самовиховання.

Критичне мислення — один із визначальних чинників успіху в теперішньому житті, який допомагає усвідомити проблему, оцінити її, знайти і запропонувати найкращий варіант вирішення та зробити висновки.

Проблема розвитку критичного мислення висвітлена у працях зарубіжних дослідників М. Ліпмана, Р. Пауля, А. Кроуфорда, К. Мередіта, С. Метьюза, Д. Халперн, С. Заір-Бека, І. Загашева, І. Муштавинську та інших. Серед українських дослідників варто виділити С. Тягла, Т. Воропай, О. Пометун, І. Сущенка, С. Терна, Г. Токмань, Т. Хачумян, Н. Скоморовську та інших.

Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи описано в українських науковців Н. Бібік, В. Бондара, О. Савченко, С. Дубяги, О. Біди, П. Гусака та інших.

У науковій літературі існує чимало різних трактувань дефініцій критичного мислення, які мають певні розбіжності та залежать від авторських підходів до формування критичного мислення.

На думку О. Тягла, «критичне мислення має бути цілеспрямованим, здатним до саморегуляції процесом судження, що здійснюється через

інтерпретацію, аналіз, оцінку і виведення висновків, а також через усвідомлення фактологічних, концептуальних, методологічних, критеріологічних чи контекстуальних засад, на яких це судження базується» [4, с. 243].

Основними ознаками критичного мислення є зважена та оцінювальна думки, класифікація, припущення, побудова гіпотези, аргументована позиція, формулювання суджень на основі критеріїв, логічне конструювання висновків [2].

Для того, щоб мислити критично, людина повинна мати розвинені певні якості, серед яких Д.Халперн виділяє такі [5, с. 36]:

1. Готовність до планування. Уміння спланувати свою роботу, логічно впорядкувати її — перший крок до критичного мислення.
2. Гнучкість. Гнучка позиція включає готовність переглядати очевидне у новому світлі, змінювати власну точку зору.
3. Наполегливість. Терпіння, завзятість і наполегливість тісно пов'язані з готовністю взятися за вирішення завдань, які вимагають розумової напруги.
4. Готовність виправляти свої помилки. Мисляча людина вміє визнавати свої помилки та вчитися на них.
5. Усвідомлення. Люди, які вміють мислити критично, розвивають навичку простежувати хід власних міркувань.
6. Пошук компромісних рішень. Уміння знаходити варіант, який задовольнить більшість — ознака критично-мислячої людини.

Професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи, пов'язану з розвитком критичного мислення, науковці розуміють «як особистісно значущу діяльність, метою якої є пошук, конструювання та використання нестандартних способів співпраці з учнями, розумовий та мовленнєвий розвиток і виховання» [3, с. 131].

Застосування такого типу мислення для здійснення основних інформаційних процесів з використанням новітнітніх комп'ютерних засобів, формування навичок безпечної та доброчесної поведінки в інформаційному просторі, самовдосконалення, формування ІКТ-компетентності та інших компетентностей є основним завданням інформатичної освітньої галузі, зокрема інформатики.

Дослідники критичного мислення вважають, що розпочинати навчати мислити критично варто з рівнів дошкільної, початкової освіти, інтегрувати до шкільних предметів під час здобуття базової середньої та профільної освіти, розвивати у вищих закладах освіти та закладах післядипломної освіти, застосовуючи для розв'язання практичних задач у повсякденному житті та роботі [1, 4].

Нам імпонує застосування технології розвитку критичного мислення через читання та письмо (автори: Ч. Темпл, К. Мередіт, Д. Стілл.) (ТРКМ), яка є надпредметною. Методи і прийоми ТРКМ спрямовані на розвиток продуктивних умінь зобувачів освіти, тобто на розвиток інтелектуальних умінь високого рівня. Модель технології представлена трьома фазами: фазою

актуалізації, фазою побудови знань та фази консолідації (рефлексії), які йдуть одна за одною. Окреме заняття, лекція, тема, курс можуть бути побудовані відповідно до такої моделі. На кожному етапі застосовуються певні методи та прийоми, спрямовані спочатку на активізацію мисленнєвої, дослідницької діяльності, а потім на осмислення й узагальнення набутих знань, умінь і навичок. Технологія розвитку критичного мислення ґрунтується на роботі з інформацією, її опрацюванням через різноманітні типи запитань, активне читання, графічні способи організації матеріалу, тощо.

Характерною ознакою інформатики є те, що вивчення матеріалу відбувається через роботу з різними джерелами інформації, її видами, інформаційно-комунікаційними технологіями, а формування умінь і навичок шляхом застосування прикладного та системного програмного забезпечення.

Розвивати критичне мислення потрібно через логічну побудову аудиторного заняття за технологією, поєднання конкретних методів і прийомів, які притаманні кожному з етапів такого заняття, поглиблюючи знання з дисципліни, доповнювати практичною тренувально-виконавчою діяльністю, спрямованою на підготовку майбутніх учителів до проведення уроків у закладах загальної середньої освіти, підбору якісних форм та видів роботи, зокрема, конструювання і проведення уроків, їх фрагментів, використовуючи технологічні методи і прийоми розвитку критичного мислення, які стануть основою для розвитку критичного мислення у школярів.

Отже, критичне мислення є одночасно і метою, технологією, засобом інформатичної освіти, сприяє створенню умов для розвитку всебічно розвиненої компетентної особистості, здатної до самопізнання та самоаналізу, готової до вирішення проблем сучасного життя.

Список використаних джерел

1. Бондар В. Критичне мислення в контексті внутрішньої й зовнішньої свободи людини. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 36. С. 68-75.
2. Гупан Н., Пометун О. Формування критичного мислення учнів у процесі навчання прав людини. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць.* Умань: Уманський державний педагогічний університет ім. П.Тичини., 2008. № 27. 164 с.
3. Дубяга С., Шевченко Ю., Кучина Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку мислення учнів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4 (Ч. 1). С.131-140.
4. Тягло О. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. *Філософія освіти.* 2017. № 2 (21) С. 240-257.
5. Халперн Д. Психология критического мышления. СПб.: Питер Паблишинг, 2000. 512с.